

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی

موضوع:
عدالت توافقی

استاد راهنما:
جناب آقای دکتر شیری

استاد مشاور:
جناب آقای دکتر خالقی

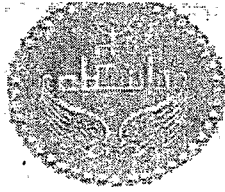
نگارش:
الهام رودگر

۱۳۸۸/۷/۱

امروز اطلاعات درک عملی بزرگ
تسبیح بدارک

تیر ۱۳۸۸

۱۱۵۹۹۵

دانشکده حقوق و علوم سیاسی
گروه آموزشی حقوق جزا و جرم شناسی
گواهی دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

هیات داوران پایان نامه کارشناسی ارشد: الهام رودگر

گرایش:

در رشته : حقوق جزا و جرم شناسی

با عنوان : عدالت توافقی

را در تاریخ : ۱۳۸۸/۴/۶

به عدد	به حروف
۱۸، ۵	هجده و ۵

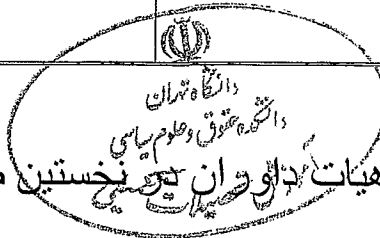
با نمره نهایی :

ارزیابی نمود.

عالی

با درجه

ردیف	مشخصات هیات داوران	نام و نام خانوادگی	مرتبۀ دانشگاهی	دانشگاه یا موسسه	امضاء
۱	استاد راهنما استاد راهنمای دوم (حسب مورد):	دکتر عباس شیری	استادیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۲	استاد مشاور	دکتر علی خالقی	استادیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۳	استاد داور (یا استاد مشاور دوم)	دکتر شهلا معظمی	استادیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۴	استاد داور (خارجی)				
۵	نماینده کمیته تحصیلات تکمیلی گروه آموزشی:	دکتر سیدمحمد حسینی	دانشیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	

تذکر : این برگه پس از تکمیل هیات داوران و ان پیوستن نخستین صفحه پایان نامه درج می گردد.

جمهوری اسلامی ایران

دانشگاه تهران

اداره کل تحصیلات تکمیلی

باسمه تعالی

تعهد نامه اصالت اثر

اینجانب دکتر پرویز متعهد می شوم که مطالب مندرج در این پایان نامه / رساله حاصل کار پژوهشی اینجانب است و به دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این پژوهش از آنها استفاده شده است ، مطابق مقررات ارجاع و در فهرست منابع و مآخذ ذکر گردیده است. این پایان نامه / رساله قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است . در صورت اثبات تخلف (در هر زمان) مدرک تحصیلی صادر شده توسط دانشگاه از اعتبار ساقط خواهد شد .

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به پردیس / دانشکده / مرکز دانشگاه تهران می باشد .

نام و نام خانوادگی دانشجو دکتر پرویز

امضاء

آدرس : خیابان انقلاب اول خیابان فجر رازی - پلاک ۵ کد پستی : ۱۳۰۴۵/۵۶۸

فاکس : ۶۴۹۷۳۱۴

دانشگاه تهران

تقدیم بہ

پدر و مادر عزیزم

کہ زیبا ترین و بہترین ہدیہ الہی می باشند۔

شکر و قدردانی

پس از حمد و سپاس خداوند متعال از نعماتی که به من عطا فرموده بر خود فرض می‌دانم که از راهنمایی‌های ارزشمند استاد اندیشمند جناب آقای دکتر شیری که در طول تدوین این رساله مبذول فرموده اند نهایت سپاس و امتنان را ابراز دارم و همچنین از استاد محترم جناب آقای دکتر خالقی که در امر مشاورت این رساله مرایاری فرمودند و نیز استاد گرامی سرکار خانم دکتر معظمی که زحمت داورمی آن را تقبل نموده اند، کمال شکر را دارم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	چکیده.....
۳.....	مقدمه.....
۵.....	بیان موضوع.....
۶.....	پرسش پژوهش.....
۶.....	فرضیه پژوهش.....
۶.....	اهداف پژوهش.....
۷.....	ضرورت و اهمیت پژوهش.....
۸.....	انگیزه پژوهش.....
۸.....	سابقه پژوهش.....
۹.....	روش پژوهش.....

فصل اول: مبانی قلمرو و آثار عدالت توافقی

۱۲.....	گفتار اول: کلیات.....
۱۲.....	الف: بیان مفاهیم.....
۱۲.....	۱- سازش.....
۱۳.....	۲- عفو.....
۱۵.....	۳- صلح.....
۱۷.....	۴- عدالت توافقی.....
۱۸.....	ب- مبنا توافق و گذشت.....
۱۸.....	۱- مبنای توافق در اسلام.....
۱۸.....	۱-۱- قرآن.....
۱۹.....	۱-۲- سنت.....
۲۰.....	۲- مبنای توافق در حقوق موضوعه.....
۲۰.....	۱-۲- مبنای قانونی.....
۲۱.....	۲-۲- مبنای اجتماعی.....
۲۲.....	۳- مکاتب کیفری.....

گفتار دوم: قلمرو توافق	۲۶
الف- قلمرو فرایندهای توافقی در حقوق موضوعه	۲۷
۱- مفهوم جرایم قابل گذشت	۲۷
۱-۱- تعریف لغوی	۲۷
۲-۱- تعریف اصطلاحی	۲۸
۲- روش شناخت قابل گذشت بودن جرم در حقوق موضوعه	۳۰
۱-۲- روش ضابطه قانونی	۳۰
۲-۲- روش احصای قانونی	۳۱
ب- قلمرو فرایندهای توافقی در حقوق اسلامی	۳۲
۱- تعریف حق الله و حق الناس	۳۲
۲- روش شناخت قابل گذشت بودن جرم در حقوق اسلامی	۳۵
ج- قابلیت گذشت جرایم طبقه بندی شده در قانون مجازات اسلامی	۳۷
۱- حدود	۳۷
۲- قصاص	۳۹
۳- دیه	۴۱
۴- تعزیرات	۴۱
گفتار سوم: آثار توافق	۴۴
الف- تاثیر توافق بر بزهدیده	۴۴
۱- اعطای نقش فعال	۴۴
۲- برآورده شدن نیازهای بزه دیده	۴۷
ب- تاثیر توافق بر بزهار	۵۰
۱- اعطای نقش فعال در جریان دادرسی	۵۰
۲- ایجاد پیشیمانی واقعی	۵۲
ج- تاثیر توافق بر نحوه‌ی جبران خسارت	۵۴
۱- توجه به نظرات طرفین در مورد میزان و نحوه‌ی پرداخت خسارت	۵۴
۲- تامین امنیت بزه دیده در جبران توافقی	۵۶
۴- ایجاد روحیه پذیرش داوطلبانه مسئولیت به کار در جبران توافقی	۵۷
د- تاثیر توافق بر نظام عدالت کیفری	۵۸
۱- کاهش هزینه‌های دادرسی و مجازات	۵۸
۲- تراکم‌زدایی از پرونده‌های کیفری	۵۹

- گفتار چهارم: نارسایی‌های فرایند توافقی..... ۶۰
- الف- عدم تساوی موقعیت بزه دیده و بزه‌کار ۶۰
- ب- پارادوکس اصل اختیاری بودن..... ۶۳
- ج- تکیه بیش از حد بر قابلیت انسانی ۶۶
- د- در مخاطره قرار گرفتن تضمین‌های حقوقی متهم..... ۶۷

فصل دوم: انواع فرایندهای توافقی

- گفتار اول: فرایندهای توافقی رسمی - قضایی ۷۲
- الف- ظرفیت‌های قانونی اجرای فرآیندهای توافقی در مرحله دادرسی..... ۷۳
- ۱- ظرفیت‌های موجود..... ۷۴
- ۱-۱- قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۷۸/۶/۲۸ ۷۴
- ۲-۱- آیین‌نامه اصلاحی قانون تشکیل دادگاه‌ها عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۸۱/۱۱/۹ ..... ۷۵
- ۲- چشم‌انداز آینده..... ۷۶
- ۱-۲- لایحه رسیدگی به جرایم اطفال و نوجوانان..... ۷۶
- ۲-۲- لایحه قانون آیین دادرسی کیفری ۷۸
- ۱-۲-۲- اصل تعلیق تعقیب ۷۸
- ۲-۲-۲- قرار ترک تعقیب..... ۸۱
- ۳-۲-۲- ظرفیت‌های ماده ۵۴ لایحه قانون آیین دادرسی کیفری..... ۸۳
- ۱-۳-۲-۲- اعطا فرصت جهت حصول سازش..... ۸۳
- ۲-۳-۲-۲- ارجاع به میانجیگری..... ۸۳
- ب- ظرفیت‌های قانونی اجرای فرآیندهای توافقی رسمی - قضایی در مرحله دادرسی..... ۸۶
- ۱- ظرفیت‌های موجود..... ۸۶
- ۱-۱- قانون مجازات اسلامی..... ۸۶
- ۲-۱- قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری..... ۸۷
- ۲- چشم‌انداز آینده..... ۸۹
- ۱-۲- لایحه قانون مجازات اسلامی ۸۹
- ۲-۲- لایحه مجازات‌های اجتماعی جایگزین زندان ۹۰
- ج- ظرفیت‌های قانونی فرآیندهای توافقی رسمی - قضایی در مرحله اجرای احکام..... ۹۰
- ۱- ظرفیت‌های موجود..... ۹۱
- ۱-۱- قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۷۸/۶/۲۸..... ۹۱
- ۲-۱- قانون مجازات اسلامی ۹۲

۹۲۱۳۸۴/۹/۲۰	۳-۱- آیین‌نامه اجرایی سازمان زندانها و اقدامات تامینی و تربیتی کشور مصوب
۱۳۵۸/۶/۱۸ و	۴-۱- عفو (موضوع لایحه قانونی عفو عمومی متهمان و محکومان جزایی مصوب
۹۴.....	اصل ۱۱۰ قانون اساسی).....
۹۶.....	۲- چشم‌انداز آینده.....
۹۶.....	۱-۲- لایحه مجازات‌های اجتماعی جایگزین زندان.....
۹۸.....	۲-۲- لایحه قانون آیین دادرسی کیفری.....
۹۸.....	گفتار دوم: فرآیند توافقی رسمی - غیرقضایی.....
۱۰۰.....	الف- واحدهای مشاوره و مددکاری در کلانتریها.....
۱۰۱.....	ب- شورای حل اختلاف.....
۱۰۲.....	۱- مزایای شورای حل اختلاف.....
۱۰۳.....	۲- معایب شورای حل اختلاف.....
۱۰۵.....	۳- شوراهای تخصصی.....
۱۰۵.....	۱-۳- شورای حل اختلاف اصناف.....
۱۰۶.....	۲-۳- شورای حل اختلاف ویژه بازرگانان و امور بهداشت.....
۱۰۶.....	۳-۳- شورای حل اختلاف ویژه امور راهنمایی و رانندگی.....
۱۰۷.....	۴-۳- شورای حل اختلاف تخصصی دیوان عدالت اداری.....
۱۰۷.....	۴- نقش عرف در شورای حل اختلاف.....
۱۰۹.....	ج- نهاد قاضی تحکیم.....
۱۱۱.....	د- ظرفیت‌های موجود در قوانین متفرقه جهت اعمال فرآیندهای توافقی رسمی - غیرقضایی.....
۱۱۲.....	۱- قوانین مربوط به وکالت.....
۱۱۴.....	۲- قوانین مربوط به حقوق کار.....
۱۱۶.....	۳- قوانین مربوط به حقوق خانواده.....
۱۱۸.....	۴- قوانین مربوط به مالکیت معنوی.....
۱۲۲.....	۵- قانون مربوط به تجارت الکترونیکی.....
۱۲۳.....	۶- قوانین مربوط به حقوق بشر.....
۱۲۴.....	گفتار سوم: فرآیند توافقی غیررسمی.....
۱۲۵.....	الف- شیوه فصل در میان عشایر عرب خوزستان.....
۱۲۷.....	ب- آیین خون‌بس.....
۱۳۰.....	نتیجه.....
۱۳۳.....	فهرست منابع.....

چکیده

تراکم پرونده‌ها و کار دادگاه‌های کیفری از یک سو و تورم جمعیت کیفری از سوی دیگر، که منجر به تضعیف کارایی و بازدهی نظام کیفری در زمینه مبارزه با بزهکاری و بازپروری بزهکاران شد، توجه صاحب‌نظران را به ایجاد سازوکارهای توافقی جلب نموده است.

موضوع اصلی تحقیق فرآیندهای توافقی است و بررسی این مسأله که آیا این فرآیندها در حفظ نظم اجتماعی و بازپروری بزهکار و برآورده ساختن نیازهای بزه‌دیده موثر می‌باشد یا خیر؟ در نوشتار حاضر سعی شده است فرآیندهای توافقی را در دو فصل نظری و عمل مورد بررسی قرار دهیم.

در فصل نظری، مبانی و قلمرو این فرآیندها بررسی و در فصل عملی نیز ظرفیت این فرآیندها در قوانین مورد بررسی قرار گرفته است.

در فصل اول در بیان مبانی اعمال این فرآیندها، مبنای توافق در اسلام با بیان آیات و روایات و در حقوق موضوعه و مکاتب کیفری و قلمرو این فرآیندها در حقوق موضوعه (جرایم قابل گذشت و غیرقابل گذشت) و در حقوق اسلامی (حق الناس و حق الله) مورد بررسی قرار گرفته است و در ادامه به بیان آثار توافق بر طرفین جرم بزه‌دیده و بزه‌کار پرداخته و خاطر نشان شده است که در فرآیندهای توافقی، توجه و هدف اصلی، ایجاد نقش فعال و امنیت خاطر در طرفین جرم می‌باشد.

در ادامه طی گفتار جداگانه‌ای به چالش‌ها و مشکلات موجود بر سر راه اعمال این فرآیندها اشاره شده است.

در فصل دوم ظرفیت‌های قانونی اجرای فرآیندهای توافقی در مراحل دادسرا، دادگاه و اجرای احکام و نیز در قوانین متفرقه و اعمال فرآیندهای توافقی غیرقضایی و غیررسمی مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

ماحصل این تحقیق رسیدن به این نتیجه می‌باشد که فرآیندهای توافقی با محوریت قراردادن بزه‌دیده و بزه‌کار نقش موثری در بازپروری بزه‌کار و تأمین نیازهای بزه‌دیده و حفظ نظم اجتماعی برعهده دارد.

کلید واژگان: فرآیند توافقی، جرایم قابل گذشت، بزه دیده، بزه‌کار.

مقدمه

ابتدائاً جرم‌شناسی با توجه به بزهکاری رشد و نمو یافت، اندیشه‌های لمبروزو کلاً بر بزهکار متمرکز بود مکاتب بعدی حقوق کیفری نیز توجه اصلی‌شان بر بزهکار بود. و همواره با این انتقاد روبرو بود که صرف مجازات یا بازپروری بزهکاران بدون توجه به آثار بزه‌دیده بزه‌دیدگان را نمی‌توان اجرای دقیق عدالت در امور کیفری تلقی کرد.^۱

از طرف دیگر همراه با تحولات جرم‌شناختی و پیدایش رشته بزه‌دیده‌شناسی حمایتی، بر گونه‌های مختلف حمایت و احقاق حقوق بزه‌دیدگان تاکید شده است در این چهار چوب است که قطعنامه ۱۹۸۵ سازمان ملل درباره اصول اساسی عدالت برای قربانیان جرم و سوء استفاده از قدرت، مفهوم دسترسی بزه‌دیدگان به عدالت (یعنی فراهم کردن امکان دادخواهی و خسارت‌زدایی و مفهوم رفتار عادلانه (منصفانه) با آنان در فرآیند کیفری) را طی اصل‌های ۴ تا ۱۷ در برابر مفهوم دادرسی عادلانه که عمدتاً ناظر به حقوق متهم در فرآیند کیفری است را مطرح کرد.^۲

تحولات بزه‌دیده‌شناسی نیز به همین ترتیب، توجه به بزه‌دیده را سرلوحه کار خود قرار داد و این خود اشکال دیگری پدید آورد و آن فراموش کردن بزهکار است. این اشکال رفته‌رفته اندیشه‌ی

---

^۱ - غلامی، حسین، میزگرد عدالت برای بزه‌دیده‌گان با مشارکت جمعی از اساتید، مندرج در مجله حقوقی دادگستری، پاییز و زمستان ۸۴ شماره ۵۳-۵۲، ص ۲۳.

^۲ - نجفی‌توانا، میزگرد عدالت بزه‌دیدگان با مشارکت جمعی از اساتید، مندرج در مجله حقوقی دادگستری، پاییز و زمستان ۸۴-شماره ۵۳-۵۲.

جدیدی را آشکار ساخت که سعی در ایجاد موازنه بین بزهکار و بزه‌دیده دارد. پینسکی و کوینی (۱۹۹۱) این اندیشه‌ی نوین را جرم‌شناسی به عنوان پدیده‌ای صلح‌آور نامیدند.^۱

این نوع از جرم‌شناسی به دنبال یافتن راه‌هایی است که به بازگشت بزهکار به جامعه کمک می‌کند. (پدیده بازپذیری)

پدیده بازپذیری دوباره محدود به بزهکار نیست، بلکه تلاش برای بازگشت بزه‌دیده و بزهکار با هم به جامعه دارد، چون بزه‌دیده هم به جهت آسیب‌هایی که دیده باید از شرایطی برخوردار شود که قبل از بزه‌دیدگی داشته است، لذا این نوع از جرم‌شناسی به دنبال اعلان آتش‌بس بین بزهکار و بزه‌دیده است.^۲

مهم‌ترین هدف مجازات حفظ نظم اجتماعی از طریق دفاع از حقوق هر یک از افراد جامعه و نیز بازسازی و اصلاح شخصیت مجرم است حال اگر بتوان این اهداف اصلی را از طریق بهتری تامین و تضمین نمود، باید به پیروی از دستورات عقل و منطق نسبت به انجام این راهکار اقدام کرد تا فی الواقع طرق رسیدن به این هدف عالی را بتوان پیمود.

---

^۱ - به نقل از شیری، عباس، عدالت ترمیمی (مبانی و کنشگران)، رساله دکتری، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده حقوق، ۱۳۸۵، ص ۲۳۷.

^۲ - شیری، (۱۳۸۵)، ص ۲۳۷.

بیان موضوع

با توجه به معایب کیفر اعمال راهکاری دیگر نسبت به بزه‌دیده و بزه‌کار جهت حفظ حقوق بزه‌دیده و بزه‌کار در راستای حفظ نظم اجتماعی ضروری به نظر می‌رسد.

فرآیندهای توافقی به عنوان یک روند مقابله انسانی با جرم، در مفهوم وسیع عبارت است از به‌کارگیری الگوهای مدیریت حل اختلاف به منظور کاهش استفاده از مجازات. فرآیندهای توافقی بر آن است که با استفاده از ابزار زبان گفتگو و بازسازی رابطه‌ی از دست رفته بین بزه‌دیده و بزه‌کار، زمینه‌ی احیای ترمیم را فراهم نماید و با متفی شدن تعارض و تنازع ایجاد شده در مناسبات بزه‌دیده و بزه‌کار، رشته‌های مناسبات انسانی گسسته شده دوباره ترمیم شود.

فرآیندهای توافقی در راستای سفارشات دین مبین اسلام مبنی بر صلح و سازش^۱ و دستورات اکید رئیس قوه قضائیه^۲، از جمله راهکارهای مفید در جهت حمایت هرچه بهتر حقوق بزه‌دیدگان و بزه‌کاران می‌باشد.

---

^۱ - انما المومنون اخوه فاصلحوا بین اخویکم: آیه ۹ سوره مبارکه حجرات

^۲ - بخشنامه رئیس قوه قضائیه به شماره ۱۳۸۱/۷/۸ - ۱/۸۱/۱۳۲۰۵ به روسای کل دادگستری استانها «نظر به اینکه ایجاد واحدی تحت عنوان واحد صلح و سازش در بعضی از دادگستری‌ها نتایج بسیار مطلوب و قابل قبولی داشته و به ختم خیلی از دعاوی، قبل از ارجاع به مراجع قضایی منتهی گشته و نتیجتاً موجبات جلوگیری از افزایش ورودی پرونده‌ها را فراهم کرده است لذا ضمن تاکید مجدد بر ایجاد این واحد در تمام دادگستری‌ها و ارجاع (دو مرحله‌ای) پرونده‌ها ابتدا به واحد صلح و سازش در مدت مشخص و سپس در صورت عدم سازش، ارجاع به شعبه، از آقایان روسای کل استان‌ها می‌شود که اهتمام جدی نسبت به این امر مبذول و نتیجه را اعلام دارند.»
سید محمدرضا هاشمی شاهرودی رئیس قوه قضائیه

پرسش پژوهش

آیا از طریق فرآیندهای توافقی می‌توان به هدف مجازات که عبارت است از حفظ نظم اجتماعی جامعه از طریق دفاع از حقوق هر یک از افراد جامعه و نیز بازسازی و اصلاح شخصیت مجرم، نائل شد؟

فرضیه پژوهش

فرآیندهای توافقی روش مناسبی برای حل اختلاف بین بزه‌دیده و بزه‌کار می‌باشد. زمانی که بزه‌دیده و بزه‌کار شخصاً درباره مشکل پیش آمده یعنی جرم تصمیم می‌گیرند و مشارکت فعال دارند، مسیر آشتی و سازش هموار می‌گردد و از این طریق نیازهای بزه‌دیده بهتر شناسایی و تامین می‌گردد. بزه‌کار نیز برای بازپذیری آمادگی بیشتری می‌یابد. در نتیجه وقوع جرم در آینده نیز کاهش خواهد یافت و نظم اجتماعی برقرار خواهد شد.

اهداف پژوهش

- ۱- بررسی مبانی استفاده از فرآیندهای توافقی و آشنایی با مزایا و معایب آن .
- ۲- بررسی جایگاه فرآیندهای توافقی در قوانین و لوایح موجود.

ضرورت و اهمیت پژوهش

ناکارآمدی نظام عدالت کیفری سنتی در مبارزه با بزهکاری و به تبع آن افزایش بزهکاری، عدم ایجاد التیام و امنیت بزه‌دیده و نیز عدم موفقیت سیستم عدالت کیفری سنتی در بازپذیری بزهکاران، توجه صاحب‌نظران را به ایجاد سازوکارهای ترمیمی و توافقی جلب نموده است.

فرآیندهای توافقی به عنوان یکی از جلوه‌های عدالت ترمیمی درصدد است به جای مجازت زندان از سیاست حل و فصل تعارض حمایت کند و با مواجه کردن مجرمیت با قربانیان در جهت جبران خسارت آنها برآید.

فرهنگ ایرانی تا حد زیادی مبتنی بر فرهنگ اسلامی است در فرهنگ اسلامی با توجه به زمینه اخوت ایمانی که بین افراد وجود دارد زمینه مناسبی برای حل تعارضات از طریق توافق و گذشت ایجاد می‌شود.

توصیه به صلح و سازش تنها منحصر به مذهب اسلام نیست بلکه می‌توان گفت در همه آیین‌های مذهبی از جمله آیین مسیحیت، آیین کنفوسیوس، آیین هندو و لیبرالیسم مدرن نیز، صلح بواسطه وجود مولفه‌هایی همچون احترام به کرامت انسانی و ایمان و اعتقاد و هماهنگی اجتماعی همواره مورد توجه بوده است. و به عنوان نتیجه اجرای احکام مذهبی امری مطلوب شناخته شده است. در اسلام نیز صلح به عنوان منبع تزکیه و تهذیب نفسانی با عنوان یک پایان مطلوب برای دعاوی دانسته شده است در اسلام برپایی صلح معادل برپایی عدالت است.

انگیزه پژوهش

ظهور عدالت ترمیمی به عنوان الگویی جدید از عدالت و برخورد با بزهکاری، نگارنده را بر آن داشت تا یکی از جلوه‌های این رویکرد ترمیمی را در برخورد با پدیده مجرمانه مورد توجه قرار داده و به شرح و بررسی آن پردازم و امکان استفاده از این فرآیند و آثار آن را در حقوق داخلی کشورمان مورد بررسی قرار دهم.

سابقه پژوهش

کتاب یا رساله یا پایان‌نامه‌ای در خصوص فرآیندهای توافقی و بررسی این مساله در دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران به چشم نمی‌خورد لیکن تحقیق در خصوص نظام عدالت ترمیمی و فرآیندهای آن چند سالی است که در ایران در قالب کتب و پژوهش‌هایی صورت پذیرفته است که بعنوان ادبیات تحقیق در این موضوع به شمار می‌رود اهم این موارد عبارتند از:

۱- عدالت ترمیمی (مبانی و کنشگران)، عباس شیری، رساله دکتری دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۵.

۲- میانجیگری کیفری، منا زید شفیعی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده حقوق، دانشگاه تهران، ۱۳۸۵.

۳- افق‌های نوین عدالت ترمیمی (میانجی‌گیری کیفری)، مصطفی عباسی، انتشارات دانشور، ۱۳۸۲.

روش پژوهش

روش تحقیق در این پژوهش به صورت کتابخانه‌ای و اینترنتی انجام گرفته است. پس از جمع‌آوری منابع و تهیه مطالب مورد نیاز، نگارش این متن انجام گرفته است. این تحقیق که به منظور تبیین جایگاه فرآیندهای توافقی تدوین یافته است در دو فصل ارائه می‌شود. در فصل اول با هدف بیان چرای فرآیندهای توافقی، قلمرو این نوع فرآیندها در حقوق کیفری و آثار و مزایا و معایب آن مورد شناسایی و در فصل دوم به منظور بیان چگونگی فرآیندهای توافقی، ظرفیت‌های قانونی این فرآیندها در مراحل دادسرا، دادگاه و اجرای احکام مورد بررسی قرار گرفته است. با این همه نمی‌توان ادعا کرد که این رساله حاوی تمامی مطالب مورد نیاز بوده و هیچ نکته‌ای را باقی نگذاشته است، زیرا بیان تمامی جوانب با توجه به گستردگی موضوع مورد بحث، توجه، دقت، حوصله، بضاعت علمی را می‌طلبد که نگارنده خود را فاقد آن میدانند لذا پایان‌نامه در حد بضاعت ناچیز علمی مولف مورد توجه قرار گیرد و مسلماً حق مطلب بیش از اینها است.

فصل اول

مبانی قلمرو و آثار عدالت توافقی